

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. Суми

До захисту допускається
Завідувач кафедри проф.
_____ В.М. Боронос
« ____ » _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

НА ТЕМУ:

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ»

Освітній ступінь «бакалавр»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма – «Фінанси та облік в підприємстві»

Керівник роботи:

(підпис)

Гуменна Ю. Г.

Студент:

(підпис)

Стаценко В.О.

Група:

ФЗ -73С

Суми
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, проф.
_____ В. М. Борнос
« ____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ
до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студентка групи ФЗ-73С центру заочної, дистанційної та вечірньої форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітньої програми – «Фінанси та облік в підприємстві»)

Стаценко Вікторія Олегівна

Тема роботи: «Організаційно-економічні засади підвищення податкової конкурентоспроможності країни»

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від « ____ » _____ 2021 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи « ____ » _____ 2021 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали державної статистичної звітності, відомчі постанови, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань тощо.

Зміст основної частини роботи:

- дослідження теоретичного змісту поняття «податкова конкурентоспроможність»
- обґрунтування основних драйверів формування податкової конкурентоспроможності країни;
- аналіз сучасних тенденцій розвитку податкової системи в Україні;
- удосконалення методології оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни;
- розвиток організаційно-економічного інструментарію підвищення податкової конкурентоспроможності України.

Дата видачі завдання: « ____ » _____ 2021 р.

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра: доц. Гуменна Ю. Г. _____

Завдання прийнято до виконання « ____ » _____ 2021 р. _____
(підпис студента)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 35 с., 10 рисунків, 4 таблиці, 29 джерел

Мета роботи – дослідження організаційно-економічних засад підвищення податкової конкурентоспроможності країни.

Об'єкт дослідження – процес формування податкової конкурентоспроможності країни.

Предмет дослідження – економічні відносини, які виникають між державними інституціями у процесі формування і підвищення податкової конкурентоспроможності країни.

Методи дослідження – бібліометричний аналіз, методи аналізу та синтезу, логічного узагальнення, методи прогнозування, економіко-математичного моделювання

У першому розділі досліджено економічний зміст поняття «податкова конкурентоспроможність», узагальнено підходи до класифікації видів податкової конкурентоспроможності країни, обґрунтовано основні напрямки її формування.

В другому розділі проаналізовано основні тенденції функціонування податкової системи в Україні, проведено порівняльний аналіз вітчизняних та міжнародних особливостей побудови системи оподаткування, визначено основні драйвери формування податкової конкурентоспроможності країни. На основі узагальнення методичних підходів в роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання податкової конкурентоспроможності України та здійснено розрахунок рівня податкової конкурентоспроможності України.

У третьому розділі здійснено прогнозування основних індикаторів податкової конкурентоспроможності країни та визначено організаційно-економічний інструментарій підвищення її рівня.

ПОДАТКОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, ПОДАТКИ, БЮДЖЕТ,
ПОДАТКОВА СИСТЕМА, ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ,
БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ

ЗМІСТ

С.

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ	7
1.1 Бібліометричний аналіз податкової конкурентоспроможності країни	7
1.2 Класифікація видів податкової конкурентоспроможності	12
2 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	15
2.1 Драйвери формування конкурентоспроможності податкової системи країни.....	15
2.2 Методичні засади оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни.....	23
3 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	27
3.1 Перспективи зміни рівня податкової конкурентоспроможності в Україні	27
3.2 Організаційний інструментарій підвищення податкової конкурентоспроможності в Україні	29
ВИСНОВКИ.....	31
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	33

ВСТУП

Актуальність теми. Постійно зростаюча потреба України у фінансових ресурсах актуалізує потребу у пошуку додаткових джерел наповнення державного бюджету, залучення фінансових ресурсів за рахунок підвищення інвестиційної привабливості країни, реєстрації та здійснення підприємницької діяльності в Україні нерезидентами тощо. Одним із показників, що характеризує ступінь привабливості країни для міжнародних інвесторів та бізнес партнерів, сприятливість її бізнес-середовища є рівень податкової конкурентоспроможності. Розуміння урядами більшості країн світу важливості даного показника при реалізації міжнародної економічної та інвестиційної політики зумовлює потребу в активізації урядом своїх зусиль спрямованих на формування конкурентних переваг країни в процесі реалізації нею своєї податкової політики. Це обумовило актуальність теми дослідження, визначило його мету та завдання.

Метою роботи є дослідження організаційно-економічних засад підвищення податкової конкурентоспроможності країни.

Завдання дослідження відповідно до поставленої мети:

- дослідити зміст поняття «податкова конкурентоспроможність», обґрунтувати основні драйвери її формування;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку податкової системи в Україні;
- удосконалити методологію оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни;
- обґрунтувати організаційно-економічний інструментарій підвищення податкової конкурентоспроможності країни.

Об'єкт дослідження – процес формування та підвищення податкової конкурентоспроможності країни.

Предмет дослідження – економічні відносини, які виникають між державними інституціями у процесі формування і підвищення податкової конкурентоспроможності країни.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовували методи бібліометричного аналізу, аналізу та синтезу, логічного узагальнення, прогнозування, економіко-математичного моделювання.

Структура роботи. У першому розділі досліджено економічний зміст поняття «податкова конкурентоспроможність», узагальнено підходи до класифікації видів податкової конкурентоспроможності країни, обґрунтовано основні напрямки її формування. За допомогою бібліометричного аналізу досліджено динаміку зміни кількості публікацій присвячених дослідженням питань податкової конкурентоспроможності за 1981-2019 рр. У другому розділі проаналізовано основні тенденції функціонування податкової системи в Україні, проведено порівняльний аналіз вітчизняних та міжнародних практик побудови системи оподаткування, визначено основні драйвери формування податкової конкурентоспроможності країни. На основі узагальнення методичних підходів в роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання податкової конкурентоспроможності України та здійснено розрахунок її рівня. У третьому розділі здійснено прогнозування основних показників формування податкової конкурентоспроможності країни та визначено організаційно-економічний інструментарій підвищення його рівня.

Фактологічну основу роботи становлять дані Державної служби статистики України та Світового банку щодо тенденцій зміни складових формування податкової конкурентоспроможності країни, публікації наукових періодичних видань, електронні ресурси, представлені в мережі Інтернет, що відображають сутність змісту поняття «податкова конкурентоспроможність».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ

1.1 Бібліометричний аналіз податкової конкурентоспроможності країни

Однією із головних особливостей функціонування економіки більшості країн з середнім та низьким рівнем економічного розвитку є значний дефіцит бюджетних коштів, постійний відтік капіталу, значні обсяги міграції трудових ресурсів тощо. Передумовою виникнення даних процесів слугує низька ефективність державної фінансової, податкової, інвестиційної політик, імплементація яких не сприяє формуванню стійких конкурентних переваг економіки по відношенню до економік інших країн світу, і призводить до відтоку висококваліфікованих працівників, переміщення баз оподаткування на території країн з більш сприятливими умовами оподаткування, низької інвестиційної привабливості країни з точки зору започаткування і ведення бізнесу, інвестування коштів. Вище зазначене актуалізує питання підвищення ефективності інструментарію державного регулювання економіки з точки зору покращення позицій країни на міжнародній арені та підвищення її конкурентних переваг порівняно з іншими країнами світу.

В цих умовах особливої актуальності набуває дослідження процесів позиціонування країни серед інших країн світу з точки зору визначення першочергових заходів удосконалення економічної політики держави. Саме оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни є передумовою підвищення ефективності державної податкової політики як з точки зору удосконалення процедур фінансового моніторингу та контролю за повнотою нарахування та сплати податків, так і підвищення привабливості вітчизняної податкової системи за рахунок оптимізації системи оподаткування.

На сьогодні дефініція «податкова конкурентоспроможність країни» характеризується неузгодженістю підходів до її розуміння, низьким ступенем дослідження та значною різноманітністю трактувань її змісту [1, 3, 4, 26]. Поряд з поняттям податкова конкурентоспроможність в науковій літературі активно застосовуються поняття «конкурентоспроможність податкової системи», «рівень податкової конкурентоздатності країни». В цілому за

результатами аналізу податкову конкурентоспроможність країни можна розглядати як здатність країни створювати ефективну систему податкових інституцій здатних формувати конкурентні переваги у боротьбі за залучення інвестицій, переміщення баз оподаткування за рахунок формування сприятливого податкового середовища.

Тібу у своїх дослідженнях розглядає поняття податкової конкурентоспроможності органів місцевого самоврядування, під яким розумів процес зниження органами місцевого самоврядування рівня податкового навантаження на своїх територіях. На думку автора дане поняття слід ототожнювати з податковою автономією органів місцевого самоврядування. Саме достатній рівень податкової автономії дозволяє органам місцевого самоврядування конкурувати за право реєстрації бізнесу на своїй території шляхом маніпулювання розмірами ставок податків та зборів, запровадження пільгових режимів оподаткування, звільнення від оподаткування окремих податкових баз. За результатами дослідження автор приходить до висновку, що дана податкова конкуренція здійснює позитивний вплив на доходи місцевих бюджетів та показники економічного зростання даних країн [10].

Аналогічної думки дотримувались Бредфорд і Оутс. В той же час, на відміну від Тібу автори наголошували на тому, що поряд з економічними вигодами дані прояви податкової конкуренції мають низку негативних наслідків для економіки. На думку авторів, однією із головних загроз реалізації органами державної влади даних заходів, в рамках підвищення податкової конкурентоспроможності, є зниження здатності держави до забезпечення населення достатнім рівнем суспільних благ [10].

Окрема група науковців розглядала податкову конкуренцію як передумову економічного зростання та максимізації прибутку [26, 28]. На користь даної гіпотези свідчить той факт, що податково конкурентоздатні юрисдикції отримують значно більші економічні вигоди за рахунок більш сприятливих умов для реєстрації бізнесу та отримання прибутку на їх території порівняно з конкурентами. В кінцевому випадку це призводить до суттєвого зростання рівня податкового навантаження на території інших юрисдикцій та ще більшої втрати конкурентних позицій у країні.

Таким чином, відсутність єдиного розуміння сутності та ролі податкової конкурентоспроможності в економічному розвитку країни актуалізує потребу

більш детального дослідження змісту даного поняття та його зв'язку з іншими економічними категоріями.

Одним із сучасних інструментів бібліометричного аналізу, що дозволяє проаналізувати рівень дослідженості проблеми та зацікавленості з боку науковців в даній проблематиці є інструментарій Google Trends. Його використання дозволяє визначити тенденції та критичні точки зміни актуальності даної проблеми та дослідити передумови формування даних тенденцій.

На першому етапі дослідження проведемо аналіз запитів користувачів пошукової системи Google щодо податкової конкурентоспроможності країни. Наведені на рисунку 1.1 тенденції засвідчують поступове зниження актуальності досліджуваних питань. Найбільша кількість запитів користувачів спостерігалася на початку 2004 року, що співпадало з початком світової економічної кризи та активізацією зусиль з боку державних інституцій щодо пошуку механізмів стабілізації економіки, в тому числі і за рахунок податкових механізмів.

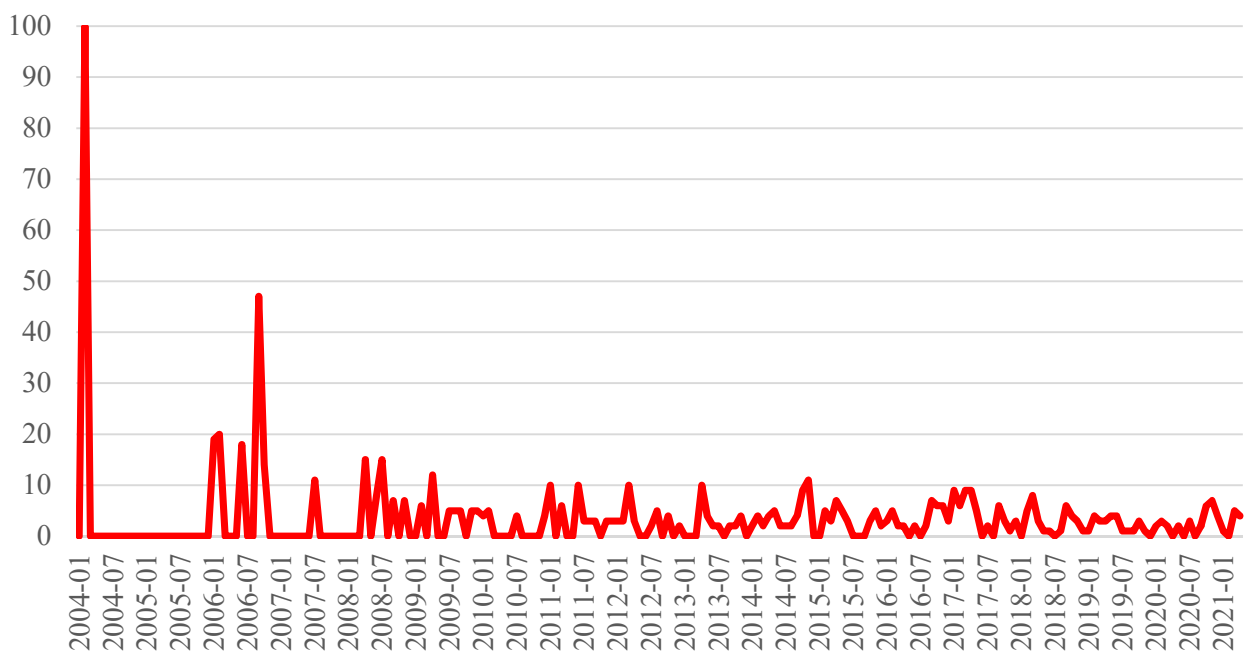

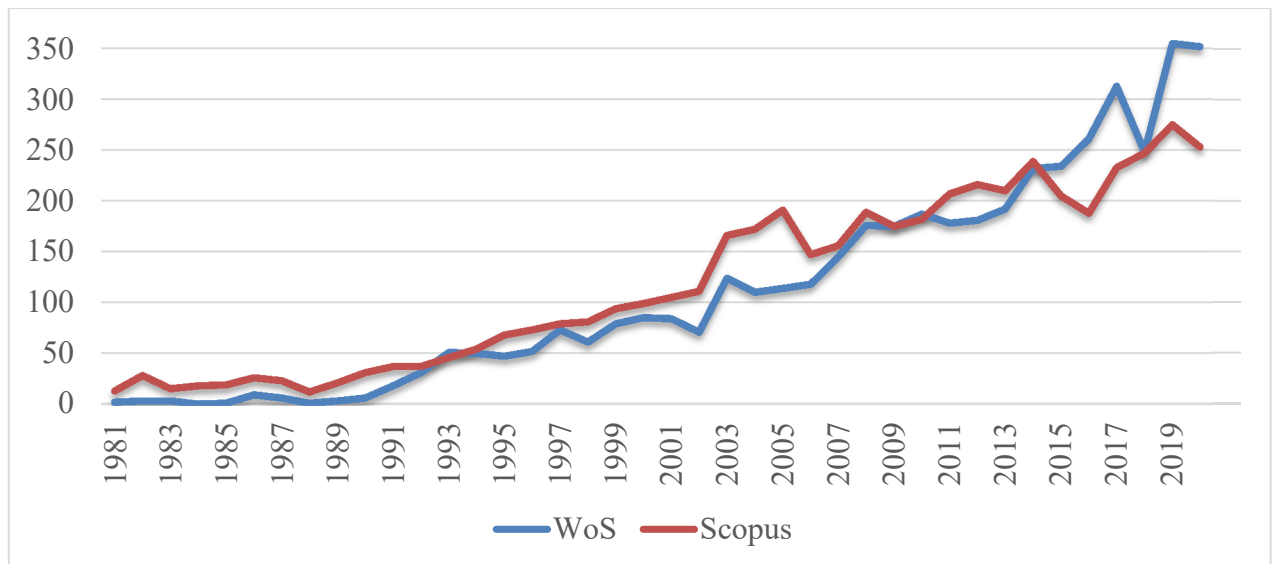
Рисунок 1.1 – Кількість пошукових записів в системі Google з питань податкової конкурентоспроможності країни

Джерело: побудовано за допомогою інструментарію Google Trends

На другому етапі дослідження проведемо аналіз динаміки зміни кількості публікацій з питань податкової конкурентоспроможності країни у журналах, що індексуються у наукометричних базах даних Scopus та/або Web of Science. Як свідчать наведені на рисунку 1.2 дані протягом останніх років відбувається поступове зростання кількості таких наукових праць.

Так, якщо 1992 року середньорічна кількість публікацій з питань податкової конкурентоспроможності країни знаходилася на низькому рівні, то починаючи із 1993 року спостерігається поступова щорічна активізація зусиль міжнародної наукової спільноти в напрямку більш детального дослідження даних питань.

Починаючи із 1993 року середньорічний темп зростання кількості публікацій проіндексованих у БД Scopus становить 13%, а у БД Web of Science – 47%. Найбільш активно дані питання почали досліджуватися у період 2003-2005 років, що відповідає початку світової економічної кризи, суттєвим дефіцитом бюджетних ресурсів у більшості країн світу і посиленню конкурентної боротьби за фінансові ресурси. Усвідомлення важливості як економічних так і політичних факторів у досягненні стабільного розвитку економіки призвело до перегляду урядами більшості країн світу окремих складових державної фінансової політики, однією із яких є податкова.

Рисунк 2.1 – Кількості публікацій з питань податкової конкурентоспроможності країни у виданнях, що індексуються базами даних Scopus та/або Web of Science.

Джерело: побудовано за даними БД Scopus та/або Web of Science

Наведені на рисунку 2.1 дані засвідчують про те, що питання податкової конкурентоспроможності країни не є новими для економічної теорії. Вперше дані питання почали досліджуватися ще на початку 1980 років і зберігають свою актуальність до сьогодні.

На другому етапі нами буде проведено бібліографічний аналіз поняття «податкова конкурентоспроможність» за допомогою інструментарію VOSViewer. Аналіз наукових публікацій, що індексуються у БД Scopus та/або Web of Science дозволив виділити 5896 публікацій присвячених даним питанням в рамках яких за результатами аналізу метаданих було виокремлено 14874 ключових слова (з частотою використання більше 5). Використання інструментарію VOSViewer дозволило виокремити 5 патернів залежно від сили співвідношення окремих економічних категорій з поняттям податкової конкурентоспроможності країни (рис. 1.3).

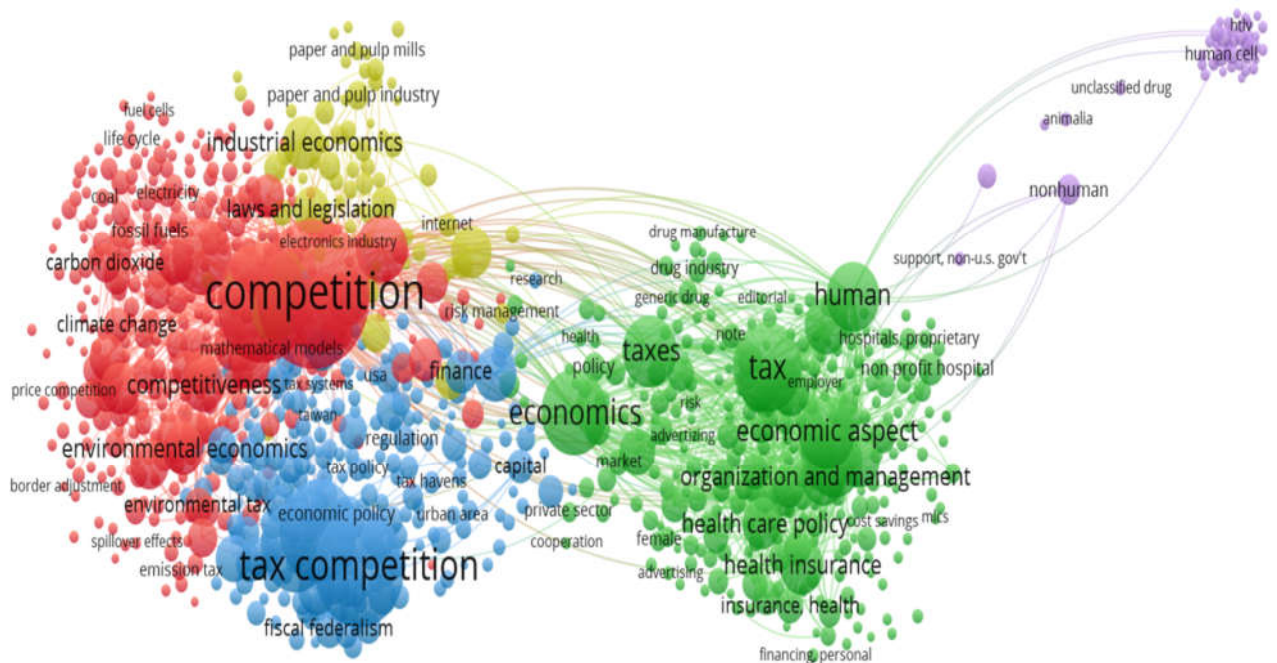

Рисунок 1.3 – Візуалізація зв'язку поняття «податкова конкурентоспроможність» з іншими категоріями

Джерело: побудовано за даними БД Scopus та/або Web of Science

Наведені на рисунку 1.3 дані засвідчують, що поняття податкова конкурентоспроможність асоціюється зі значною кількістю ключових слів, що відносяться до різних сфер розвитку країни. Так, найчастіше дане поняття пов'язують з поняттями «податок», «економіка», «конкуренція», «витрати», «оподаткування».

Найбільшим за розміром є червоний патерн (894 посилання), в межах якого податкова конкурентоспроможність пов'язується з наступними ключовими словами: витрати, промисловість, промислова конкурентоспроможність, прийняття рішень, екзогенний вплив, економічний аналіз, інвестиції, податковий кредит, життєвий цикл.

В той же час, найменшим за розміром є бузковий патерн (165 посилань) в межах якого виділяють наступні ключові слова: підтримка недержавних установ, нелюдський, некласифікований препарат, метаболізм.

Таким чином наявність широкого спектру ключових слів з якими науковці пов'язуються поняття податкової конкурентоспроможності зумовлює потребу в більш ґрунтовному дослідженні видів податкової конкурентоспроможності та факторів, що спричиняють зміну її рівня.

1.2 Класифікація видів податкової конкурентоспроможності

Податкова конкурентоспроможність є комплексним поняттям, що відображає ефективність окремих складових державної політики, а отже знаходиться під впливом низки екзогенних та ендогенних чинників.

Аналіз наукових підходів до розуміння сутності податкової конкурентоспроможності дозволив виділити найбільш поширені та загальні класифікаційні ознаки податкової конкурентоспроможності, систематизація яких здійснена на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Види податкової конкурентоспроможності за окремими класифікаційними ознаками

Джерело: узагальнено автором

За масштабами існування можна виділити локальну податкову конкурентоспроможність, що полягає у наявності у певної території стійких конкурентних переваг порівняно. Під національною податковою конкурентоспроможністю території можна розуміти наявність конкурентних переваг території в межах всієї країни, в той час як інтернаціональну можна розглядати як податкову конкурентоспроможність однієї країни по відношенню до іншої.

За тривалістю зберігання конкурентних позицій можна виділити короткострокову, довгострокову та постійну податкову конкурентоспроможність. Короткострокова конкурентоспроможність передбачає збереження територією конкурентних переваг лише протягом нетривалого періоду. Як правило дані переваги можуть бути отримані за рахунок помилок чи незначних прорахунків у державній політиці іншої країни, вплив яких може бути нівельований протягом кількох місяців. Як правило після усунення даних недоліків така юрисдикція відновлює свої конкурентні переваги. Позитивний вплив від такої конкурентоздатності носить незначних характер, оскільки, як правило, бізнесу потрібен більш тривалий час для

переведення своїх філій на території даних юрисдикцій ніж період самої конкурентоспроможності даної території. Існування даного виду податкової конкурентоспроможності потребує реалізації державних заходів спрямованих на збереження досягнутих позицій та перетворення їх на довготривалі.

Довгострокова податкова конкурентоспроможність території передбачає збереження територією своїх позицій протягом тривалого періоду часу. Як правило дана конкурентоспроможність досягається за рахунок ефективної реалізації державною своєї економічної та податкової політики, а отже здатна забезпечити високі показники функціонування бізнесу, обсягів податкових надходжень, притоку іноземного капіталу в країну.

Перманентна податкова конкурентоспроможність досягається за рахунок наявності на даній території стійких конкурентних переваг, досягнення яких забезпечується як за рахунок ефективної податкової політики держави так і за рахунок низки специфічних факторів, що безпосередньо не залежать від політики держави.

За критерієм ефективності можна виділити економічно ефективну та неефективну податкову конкурентоспроможність. Під економічно ефективною податковою конкурентоспроможністю можна розглядати таку, за якої економічні вигоди для території перевищують ті втрати, що зазнав бюджет внаслідок застосування спеціальних режимів оподаткування. В той час, як економічно неефективна податкова конкурентоспроможність є результатом прояву недобросовісної податкової конкуренції, що полягає у застосуванні преференційних режимів оподаткування для окремих територій та категорії платників.

2 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

2.1 Драйвери формування конкурентоспроможності податкової системи країни

Однією із передумов низького рівня економічної безпеки та стабільності більшості країн світу є недосконалість їх податкової системи. Урядами окремих країн постійно реалізуються заходи спрямовані на удосконалення системи оподаткування та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів та реалій економічного розвитку даних країн.

Узагальнення існуючого наукового доробку вітчизняної та іноземної науки в галузі оподаткування дозволяє зробити висновок про те, що рівень податкової конкурентоспроможності країни залежить від низки факторів, що визначають сприятливість податкового середовища в країні та ступінь її привабливості для міжнародних партнерів та бізнес-агентів.

Всі індикатори, що визначають рівень податкової конкурентоспроможності країни можна розділити на ті, які безпосередньо відображають якість податкової політики країни та ті, що здійснюють опосередкований вплив на суб'єктів підприємницької діяльності з точки зору їх схильності до ведення бізнесу на даній території.

Одним із найбільш узагальнюючих індикаторів сприятливості бізнес середовища в країні, що синтезує в собі результати реалізації окремих складових державної політики (фінансова, податкова, інвестиційна, якість інституційного середовища тощо) та дозволяє провести порівняння рівня сприятливості умов для здійснення підприємницької діяльності серед країн світу є Індекс легкості ведення бізнесу. Однією із переваг його використання є те, що він об'єднує в собі показники, що відображають різні аспекти ведення бізнесу.

Так, даний індекс інтегрує в собі 10 індикаторів, що характеризують складність процедур з:

- започаткування бізнесу (кількість і тривалість процедур, загальний обсяг витрат та мінімальний обсяг капіталу необхідні для започаткування бізнесу);

- отримання дозволу на будівництво (кількість і тривалість процедур, загальний обсяг витрат пов'язаних з будівництвом);
- електроспоживання;
- реєстрації майна (кількість і тривалість процедур, загальний обсяг витрат на реєстрацію комерційної нерухомості);
- отримання кредитних коштів (обсяг інформації необхідної для позичальника);
- захисту прав інвесторів (відкритість фінансових показників, відповідальність керівництва, легкість захисту прав інвесторів в судовому порядку);
- нарахування та сплати податків (кількість податкових податків, час на підготовку та ведення податкової звітності, загальний рівень податкового навантаження);
- міжнародної торгівлі (кількість документів, вартість та тривалість документального оформлення процедур експорту та імпорту);
- забезпечення контрактів (складність, тривалість та вартість процедур з примусового стягнення боргу на користь стягувача);
- ліквідації підприємства (відсоток відшкодувань, тривалість і обсяг додаткових витрат на закриття неплатоспроможного підприємства).

Наведені на рисунку 2.1 результати аналізу позиціонування України за міжнародним рейтингом легкості ведення бізнесу засвідчують поступове покращення її позицій на міжнародній арені. Однією із причин даної ситуації слугувала реалізація урядом України, починаючи із 2014 року, низки заходів спрямованих на оптимізацію податкового навантаження в країні та удосконалення нормативної бази, що регулює дані процеси.

Так, головною особливістю податкової системи України 2014 року було прийняття Податкового кодексу [24], яким забезпечувалося скорочення кількості податкових платежів, скасування існуючих або введення окремих платежів, зміна процедур їх нарахування та сплати. Поступова реалізація даних заходів призвела до суттєвого покращення позицій України у рейтингу «Doing Business». Так, наприклад, якщо за результатами 2012 року Україна посідала лише 152 позицію в світі, то уже у 2020 році вона посідала 64 місце серед 190 можливих [2].

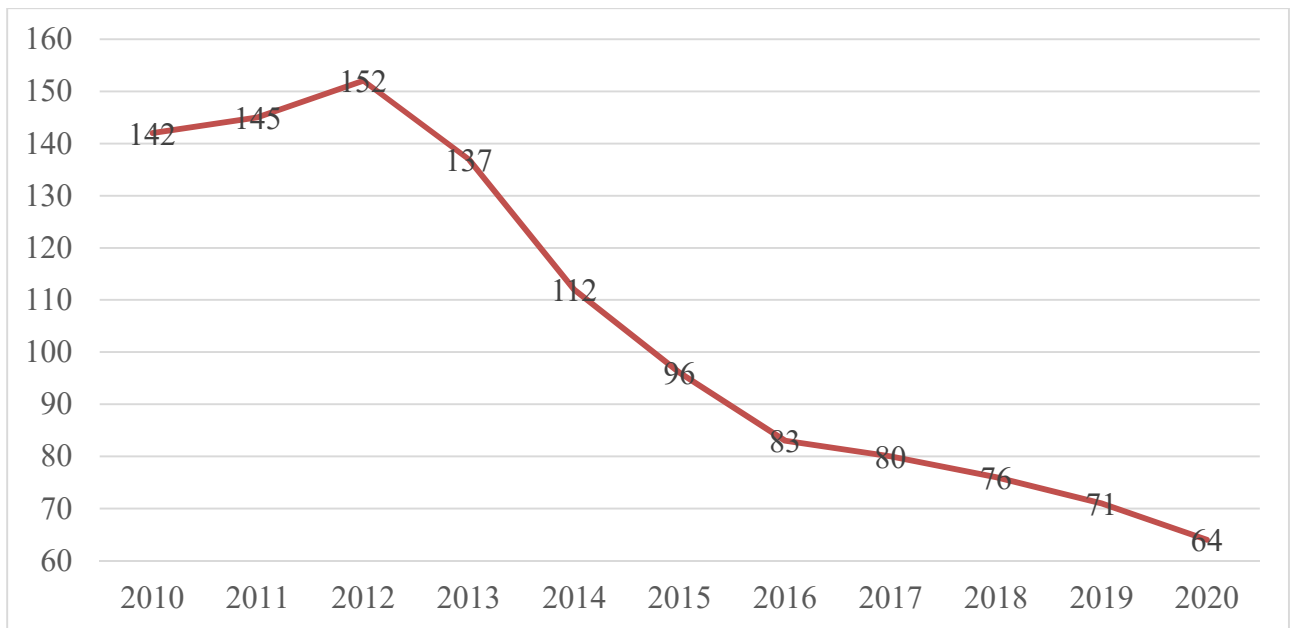

Рисунок 2.1 – Позичіонування України за індексом легкості ведення бізнесу

Джерело: побудовано авторами на основі [2].

Однак, незважаючи на певні позитивні зрушення в напрямку реалізації податкової політики в країні, за оцінками більшості вітчизняних та міжнародних експертів податкова система України все ще залишається малоефективною та неспроможною конкурувати з податковими системами економічно розвинених країн.

Результати порівняльного аналізу ефективності податкової системи України порівняно з іншими країнами в розрізі окремих складових Індексу легкості ведення бізнесу засвідчує наявність суттєвих недоліків в реалізації окремих складових державної політики (таблиця 2.1).

На сьогодні в Україні кількість податкових платежів є однією із найменших в світі. В той же час, це не формує сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності та налагодження партнерських відносин з міжнародним бізнес середовищем. Незважаючи на незначну кількість податків за окремими показниками України займає одне із найгірших місць в світі.

Так, наприклад, тривалість процедур з підготовки податкової звітності та сплати податків в Україні є однією із найбільших в світі і складає 328 годин на рік порівняно із 163 годинами в Хорватії.

Як правило, однією із передумов оптимізації податкового законодавства і скорочення кількості податкових платежів є прагнення уряду до зменшення трудомісткості процедур нарахування та сплати податків, ведення податкової звітності, зменшення навантаження на економічних суб'єктів. В той же час, реалізації даних заходів в Україні не сприяла отриманню бажаних результатів, а отже, і підвищенню рівня податково конкурентоспроможності України.

Таблиця 2.1 – Позиціонування України в розрізі окремих складових Індексу легкості ведення бізнесу у 2020 році

Показник	Азербайджан	Латвія	Польща	Хорватія	Україна
Кількість податкових платежів	9	7	7	12	5
Час на підготовку податкової звітності та сплату податків, годин/рік	159	169	334	206	328
Рівень податкового навантаження	40,7	38,1	40,8	20,5	45,2
Час на прикордонний та митний експортний/імпортний контроль, годин/рік	17/14	24/0	0/0	0/0	6/32
Час на оформлення документів при експорті/імпорті, годин/рік	33/34	2/1	1/1	1/1	66/48
Вартість оформлення документів при експорті/імпорті, доларів США	250/200	35/0	0/0	0/0	192/162
Вартість проходження контролю при експорті/імпорті, доларів США	214/300	150/0	0/0	0/0	75/100

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Вартість оформлення документації та проходження процедур митного контролю в Україні є однією із найбільших в світі (196/162 та 75/100 доларів США відповідно, що також негативно позначається на сприйнятті

міжнародними партнерами України як країни зі сприятливим кліматом для ведення бізнесу.

Одним із показників, що здійснює безпосередній вплив на рівень податкової конкурентоспроможності є рівень податкового навантаження в країні. Використання даного показника дозволяє надати кількісну і якісну характеристику ефективності податкової системи країни. Порівняльний аналіз рівня податкового навантаження в Україні та окремих країнах світу дозволяє зробити висновок про надмірний податковий тиск на економічних суб'єктів. Так, якщо у більшості країн світу загальний рівень податкового навантаження не перевищує 37-40%, то в Україні його значення становить 45,2%.

В той же час, порівняльний аналіз податкового навантаження в розрізі окремих податків засвідчив середній його рівень за основними видами податкових платежів. Так, наприклад, базова ставка податку на прибуток підприємств в Україні становить 18% і є нижчою ніж у більшості аналізованих нами країн (таблиця 2.2). Аналогічна ситуація спостерігається і за ПДВ та ПДФО.

Однак, незважаючи на середній рівень податкового навантаження на економічних суб'єктів, саме низька ефективність процедур нарахування та сплати податків негативно позначається на сприйнятті інвесторами та бізнесом України як країни для започаткування та ведення бізнесу. Вітчизняні економічні суб'єкти досить часто вдаються до застосування нелегальних схем приховування своїх доходів або виведення їх в країни з більш привабливими умовами оподаткування.

Окрім індикаторів, що безпосередньо відображають ефективність та якість податкової системи в країні в процесі оцінювання рівня її податкової конкурентоспроможності важливе значення має врахування індексів, що опосередковано або частково характеризують її податкову систему.

Одним із таких показників є Індекс економічної свободи як інтегральний показник, що узагальнює в собі 12 індикаторів розділених на 4 субіндекси, зокрема: верховенство закону; обмежена державна влада; ефективність (державного) регулювання; відкритість ринку. Податкова складова входить до другого субіндексу і враховує загальний рівень податкового тягаря (податкової свободи) в країні.

Таблиця 2.2 – Рівень податкового навантаження в розрізі окремих країн світу

№	Країна	Податок на прибуток	ПДВ	ПДФО
1.	Іспанія	25	21	9,8/22,5
2.	Італія	27,9	22	23/47
3.	Канада	26,5	5	19/44,5
4.	Латвія	0	21	20/31,4
5.	Литва	15	21	31,2/42,77
6.	Німеччина	29,65	19	14/45
7.	Польща	19	23	18/32
8.	Польща	19	23	18/32
9.	Португалія	21	23	14,5/48
10.	Румунія	16	19	10
11.	Словаччина	21	20	19/25
12.	Словенія	19	22	16/50
13.	Угорщина	9	27	15
14.	Україна	18	20	18
15.	Франція	31	20	14/45
16.	Чеська республіка	19	21	20,1/45,7
17.	Японія	29,74	10	15,11/55,95

Джерело: побудовано автором на основі [21, 22]

За результатами узагальнення значень за всіма індикаторами всі країни поділяються на 5 категорій: 80-100 – країни з «вільною» економікою; 70,0 – 79,9 – країни з «переважно вільною» економікою; 60,0 – 69,9 – країни з «помірно вільною» економікою; 50,0 – 59,9 – країни з «переважно невільною» економікою; 0 – 49,9 – країни із «репресивною економікою» [7].

За даними американського дослідницького центру The Heritage Foundation, Україна за результатами 2020 року зайняла 127-е місце серед 180 країн, що обліковуються даним рейтингом і відноситься до країн з «репресованою економікою».

Ретроспективний аналіз позиціонування України за Індексом економічної свободи за останні 10 років, результати якого наведені на рисунку 2.2, засвідчив

незначне покращення Україною своїх позицій на міжнародній арені. Так, за період 2010-2019 рр. Україні вдалося покращити свої позиції на 5,9 пунктів.

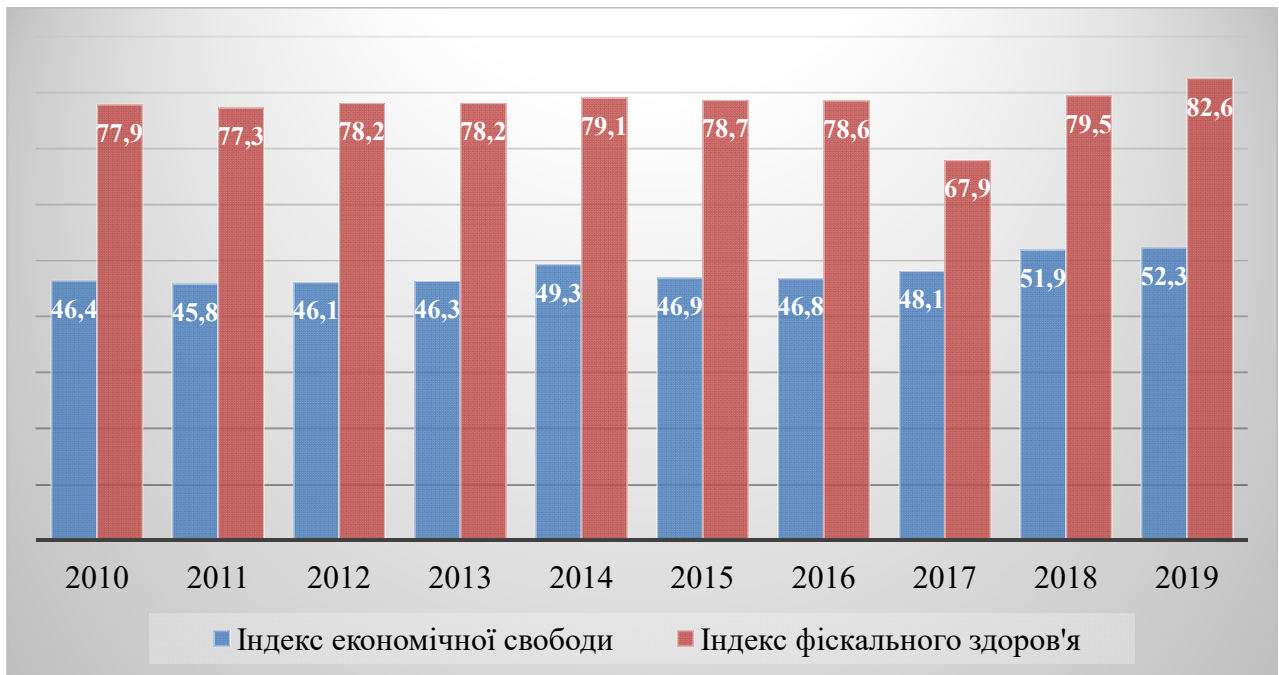

Рисунок 2.2 – Значення індексів економічної та податкової свободи в Україні

Джерело: побудовано автором на основі [7].

Поряд із кількісним оцінюванням окремих складових податкової конкурентоспроможності країни важливого значення набуває врахування якісної її складової, однією із яких є стабільність податкового законодавства. З точки зору інвесторів та економічних суб'єктів більш привабливими є країни зі стабільним податковим законодавством, умовами оподаткування, ставками податку, відсутністю протиріч між окремими нормативними актами тощо. Дані фактори є одними із найбільш вирішальних при прийнятті ними рішень щодо здійснення діяльності на території конкретної резиденції. Нажаль в Україні податкове законодавство характеризується значною мінливістю, невідповідністю окремих норм сучасним реаліям, значним протиріччям нормативних актів між собою тощо.

Не менше важливими показниками, що здійснюють опосередкований вплив на рівень податкової конкурентоспроможності є міжнародні індекси які характеризують економічне середовище в країні і враховуються міжнародним

бізнес середовищем при прийнятті рішень. Однак, вищезазначені нами недоліки в імplementації державної податкової політики в країні негативно позначаються не лише на обсягах податкових надходжень до бюджету, а і на позиціонуванні країни в міжнародних рейтингах, позиції за окремими з яких наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Рейтинг України в міжнародних індексах

Рік	Глобальний індекс привабливості іноземних прямих інвестицій	Індекс Глобальної конкурентоспроможності	Індекс людського розвитку
2015	58	79	84
2016	59	85	83
2017	59	83	84
2018	59	83	74
2019	58	85	74

Джерело: узагальнено авторами за даними [5, 6, 13, 14].

За більшістю аналізованих міжнародних рейтингів Україні не вдалося суттєво покращити свої позиції за останні 5 років. Лише за Індексом людського розвитку Україна покращила свої позиції і за результатами 2019 року зайняла 74 місце порівняно із 84 у 2015. За Індексом Глобальної конкурентоспроможності Україна зміцнила свої позиції на 6 пунктів.

Вище проаналізовані нами тенденції формування та реалізації податкової політики в Україні засвідчили наявність суттєвих недоліків та деструктивний їх вплив на рівень податкової конкурентоспроможності країни. Враховуючи те, що податкова конкурентоспроможність країни як індикатор її здатності до формування ефективної податкової політики, що відповідає пріоритетам розвитку держави та інтересам економічних суб'єктів, оцінювання її рівня відіграє важливу роль з точки розу оцінювання ефективності державної політики та здатності країни конкурувати за фінансові ресурси не лише в середині країни, а й за її межами.

2.2 Методичні засади оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни

В основі оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни має лежати врахування всієї сукупності факторів, що здійснюють як прямий так і опосередкований вплив на здатність податкової системи країни конкурувати на міжнародній арені. Як було проаналізовано нами вище, оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни передбачає узгодження низки показників, які суттєво відрізняються між собою за одиницями виміру та характером їх обрахунку. Це зумовлює потребу у трансформації використовуваних показників з точки зору приведення їх до співставного вигляду. З цією метою на першому етапі оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності всі абсолютні значення показників мають бути приведені до нормованих. В основі даних трансформацій в роботі буде використано методичний підхід, що запропонований Міністерством економічного розвитку і торгівлі для розрахунку рівня економічної безпеки країни. Відповідно до даного підходу всі показники мають бути розподілені на показники-стимулятори та показники-дестимулятори.

Трансформація першої групи показників буде здійснена за допомогою формули:

$$y_{ij} = \begin{cases} 0,2 \exp\left(\frac{x_{ij} - x_{\text{крит}}}{n_i}\right), x_{ij} < 0; x_{ij} < x_{\text{крит}} , \\ 0,2 \frac{x_{ij}}{x_{\text{крит}}}, 0 < x_{ij} < x_{\text{крит}} , \\ 0,2 + 0,2 \left(\frac{x_{ij} - x_{\text{крит}}}{x_{\text{небезп}} - x_{\text{крит}}}\right), x_{\text{крит}} < x_{ij} < x_{\text{небезп}} , \\ 0,4 + 0,2 \left(\frac{x_{ij} - x_{\text{небезп}}}{x_{\text{нездв}} - x_{\text{небезп}}}\right), x_{\text{небезп}} < x_{ij} < x_{\text{нездв}} , \\ 0,6 + 0,2 \left(\frac{x_{ij} - x_{\text{нездв}}}{x_{\text{здв}} - x_{\text{нездв}}}\right), x_{\text{нездв}} < x_{ij} < x_{\text{здв}} , \\ 0,8 + 0,2 \left(\frac{x_{ij} - x_{\text{здв}}}{x_{\text{опт}} - x_{\text{здв}}}\right), x_{\text{здв}} < x_{ij} < x_{\text{опт}} , \\ 1, x_{\text{опт}} < x_{ij} . \end{cases} \quad (2.1)$$

де x_{ij} – i -ий субіндекс рівня податкової конкурентоспроможності країни в періоді j ;

y_{ij} – нормоване значення i -ого субіндекс рівня податкової конкурентоспроможності країни;

x_0 – мінімальний рівень податкової конкурентоспроможності країни ($I_{tc} = 0$);

$x_{крит}$ – критичний рівень податкової конкурентоспроможності країни ($I_{tc} = 0,2$);

$x_{небезп}$ – небезпечний рівень податкової конкурентоспроможності країни ($I_{tc} = 0,4$);

$x_{нездв}$ – незадовільний рівень податкової конкурентоспроможності країни ($I_{tc} = 0,6$);

$x_{здв}$ – задовільний рівень податкової конкурентоспроможності країни ($I_{tc} = 0,8$);

$x_{опт}$ – оптимальний рівень податкової конкурентоспроможності країни ($I_{tc} = 1$);

I_{tc} – індекс податкової конкурентоспроможності країни.

Трансформація показників-дестимуляторів буде здійснена за допомогою формули:

$$y_{ij} = \begin{cases} 1, & x_{ij} < x_{опт} \\ 0,8 + 0,2 \cdot \left(\frac{x_{здв} - x_{ij}}{x_{здв} - x_{опт}} \right), & x_{опт} < x_{ij} < x_{здв} \\ 0,6 + 0,2 \cdot \left(\frac{x_{нездв} - x_{ij}}{x_{нездв} - x_{здв}} \right), & x_{здв} < x_{ij} < x_{нездв} \\ 0,4 + 0,2 \cdot \left(\frac{x_{небезп} - x_{ij}}{x_{небезп} - x_{нездв}} \right), & x_{нездв} < x_{ij} < x_{небезп} \\ 0,2 + 0,2 \cdot \left(\frac{x_{крит} - x_{ij}}{x_{крит} - x_{небезп}} \right), & x_{небезп} < x_{ij} < x_{крит} \\ 0,2 \frac{x_{крит}}{x_{ij}}, & x_{ij} < x_{крит} \end{cases} \quad (2.2)$$

Розрахунок інтегрального рівня податкової конкурентоспроможності країни буде здійснено за формулою:

$$I_{tc} = \sum_{i=1}^n d_i \cdot \varphi_i \quad (2.3)$$

φ_i – ваговий коефіцієнт i -го субіндексу;

d_i – нормалізована оцінка i -го субіндексу

При визначенні інтегрального рівня податкової конкурентоспроможності країни будуть використані вагові коефіцієнти значення яких наведені в таблиці 2.4

Таблиця 2.4 – Вагові коефіцієнти індикаторів податкової конкурентоспроможності України

Індикатор	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Індекс легкості ведення бізнесу	0,2267	0,1716	0,2330	0,2227	0,2095	0,2045
Кількість податкових платежів	0,0971	0,0422	0,0615	0,0022	0,0366	0,0883
Індекс економічної свободи	0,1270	0,1756	0,2024	0,1807	0,1478	0,1583
Індекс фіскального здоров'я	0,2396	0,2449	0,2478	0,2391	0,2399	0,2171
Рівень податкового навантаження	0,3095	0,3657	0,2553	0,3552	0,3662	0,3317

Джерело: авторські розрахунки

Наведені в таблиці 2.4 результати розрахунку вагових коефіцієнтів дозволяють зробити висновок про те, що найбільший вплив на індекс податкової конкурентоспроможності здійснюють рівень податкового навантаження, Індекс легкості ведення бізнесу та Індекс фіскального здоров'я. В той же час, як і було визначено нами вище кількість податкових платежів практично не впливає на конкурентоспроможність податкової системи країни.

На основі формул 2.1-2.3 та визначених в таблиці 2.4 вагових коефіцієнтів було розраховано інтегральний рівень податкової конкурентоспроможності України, динаміка якого наведена на рисунку 2.3.

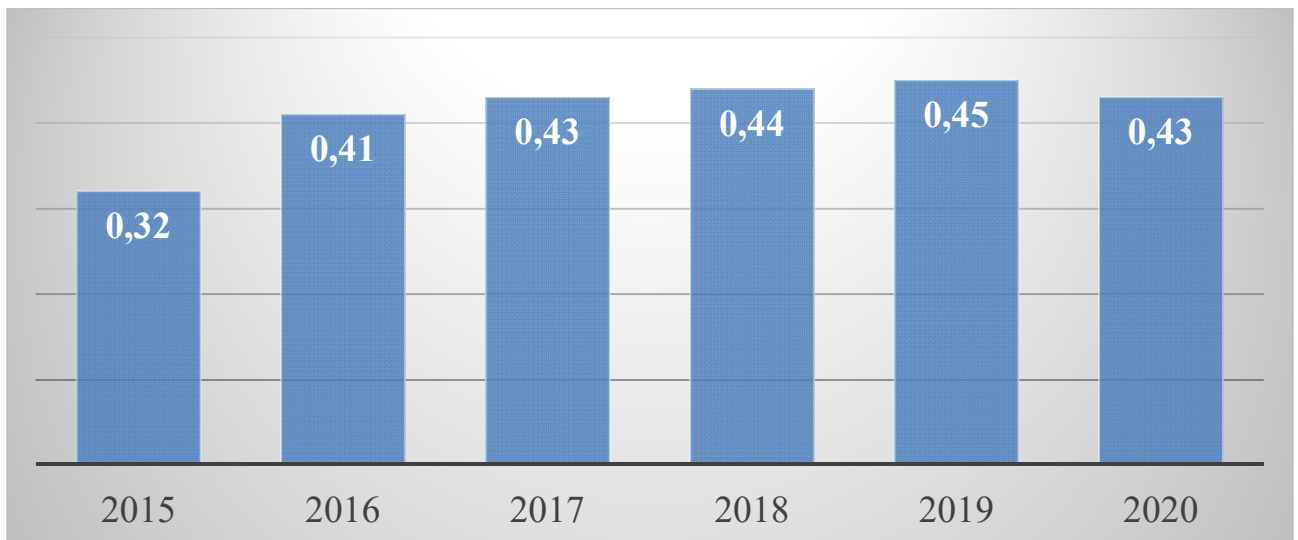

Рисунок 2.3 – Динаміка зміни рівня податкової конкурентоспроможності України

Джерело: авторські розрахунки на основі даних [2, 6, 7, 8, 20, 23]

Отримані результати засвідчують середній рівень податкової конкурентоспроможності в Україні, значення якого протягом аналізованого періоду суттєво не змінилися. За період 2015-2020 рр. рівень податкової конкурентоспроможності не перевищував 0,45, що свідчить про наявність суттєвих недоліків в реалізації державної податкової політики в Україні та потребу в удосконаленні процедур нарахування та сплати податків.

3 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

3.1 Перспективи зміни рівня податкової конкурентоспроможності в Україні

Передумовою підвищенню ефективності державної податкової політики є прогнозування основних показників розвитку держави з точки зору визначення найбільш критичних точок біфуркації та своєчасної розробки заходів превенції їх негативному впливу на конкурентоспроможність країни та її позиціонування на міжнародній арені.

Використання інструментарію прогнозування сприяє мінімізації розривів між реальними показниками розвитку країни та отриманими за результатами реалізації державою економічних та інституційних трансформацій.

З цією метою проведемо прогнозування значень основних індикаторів формування податкової конкурентоспроможності країни на майбутню перспективу.

За результатами проведеного в попередньому розділі аналізу одним із показників, що здійснює найбільший вплив на рівень податкової конкурентоспроможності України є рівень податкового навантаження. Значення коефіцієнту детермінації (0,855) підтверджує високий рівень надійності та достовірності отриманих результатів.

Результати прогнозування рівня податкового навантаження в Україні засвідчили поступове його зростання (рисунок 3.1), що свідчить про те, що в майбутньому для економічних суб'єктів більш вигідним стане здійснення підприємницької діяльності на території іншої країни або в Україні але з реєстрацією бізнесу за кордоном.

Таким чином, зменшення рівня податкового навантаження має бути одним із головних пріоритетів державної податкової політики України в контексті реалізації заходів по підвищенню її податкової конкурентоспроможності.

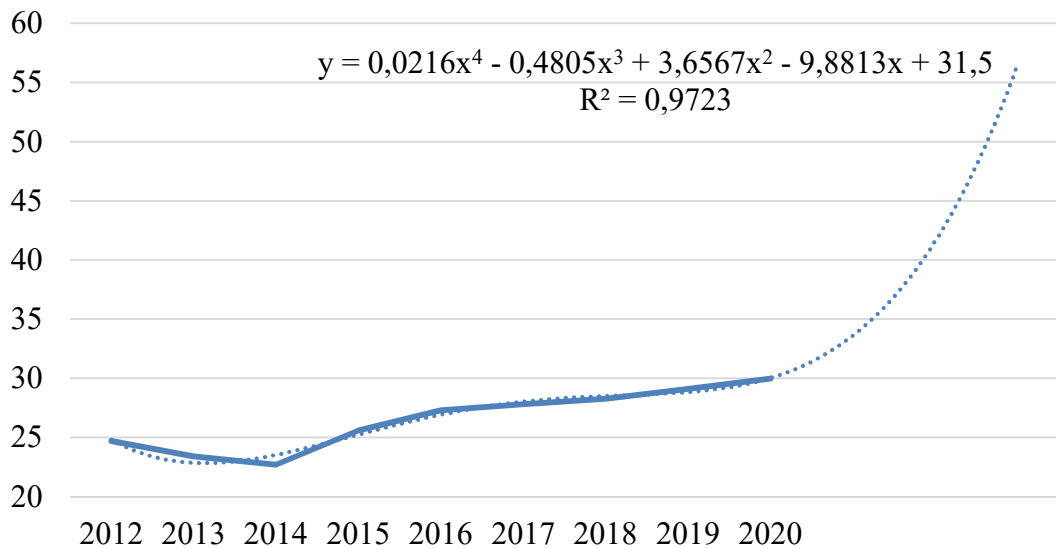

Рисунок 3.1 – Прогнозування рівня податкового навантаження в Україні

Джерело: побудовано автором

Не менше вагомий вплив на рівень податкової конкурентоспроможності України має Індекс легкості ведення бізнесу. Наведені на рисунку 3.2 прогнозні значення Індексу легкості ведення бізнесу засвідчують тенденції щодо поступового покращення Україною своїх позицій в світі. За результатами 2022 року прогнозується підвищення позицій України на 6 пунктів.

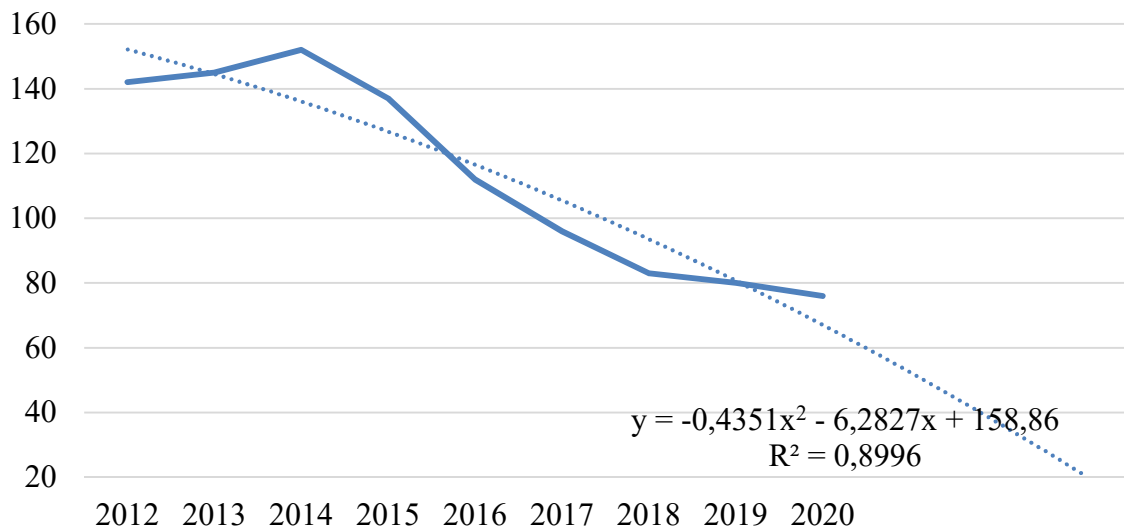

Рисунок 3.2 – Прогнозування значень Індексу легкості ведення бізнесу в Україні

Джерело: побудовано автором

Прогнозування Індексу фіскального здоров'я засвідчує тенденцію до покращення Україною своїх позицій, що свідчить про суттєвий потенціал до удосконалення податкової політики в країні.

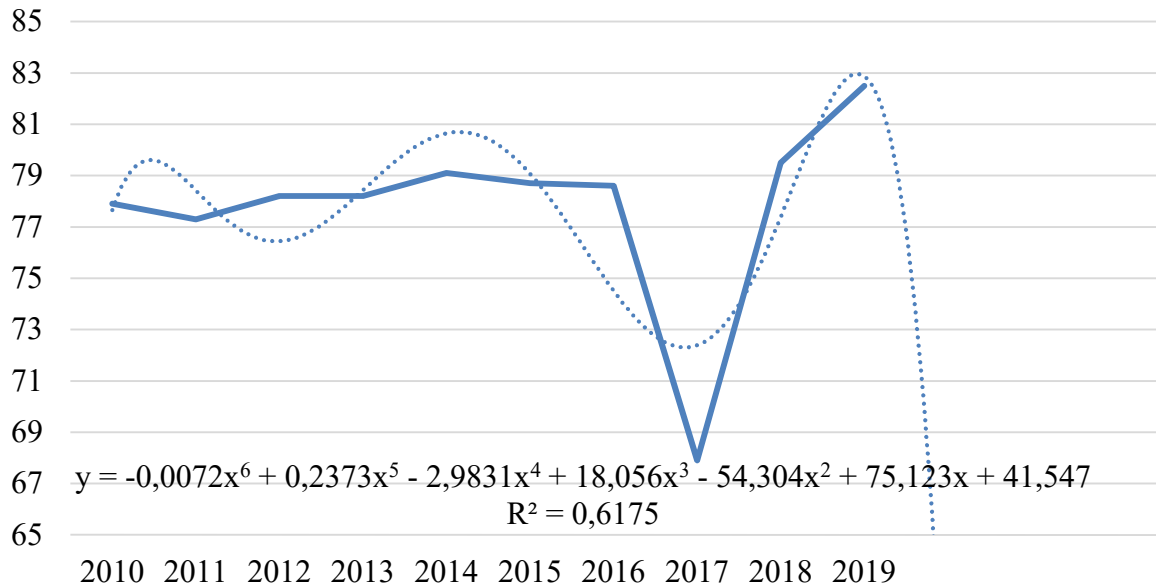

Рисунок 3.3 – Прогнозування значень Індексу фіскального здоров'я в Україні

Джерело: побудовано автором

Таким чином, результати прогнозування засвідчили різні за характером тенденції до зміни окремих драйверів формування податкової конкурентоспроможності країни. В той же час, за окремим показниками прогнозується погіршення динаміки і відповідно зниження рівня податкової конкурентоспроможності.

3.2 Організаційний інструментарій підвищення податкової конкурентоспроможності в Україні

Результати оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності країни засвідчили потребу в удосконаленні інструментарію формування та реалізації державної податкової політики, підвищенні якості функціонування інституційної її складової.

В цьому контексті актуалізується потреба в перегляді першочергових заходів держави при реалізації урядом економічної, податкової, інституційної політик, зокрема:

- перегляду ставок за окремими податками та зборами, з точки зору оптимізації рівня оподаткування в країні. Відповідно до результатів вище проведеного аналізу загальний рівень оподаткування в Україні є одним із найвищих в світі. Це призводить до суттєвого відтоку капіталу з країни, виведення баз оподаткування на територію резиденції з більш привабливими умовами оподаткування та застосування тінювих схем ухилення від оподаткування. Оптимізація системи оподаткування з точки зору узгодження інтересів держави та бізнесу дозволить підвищити привабливість країни для суб'єктів господарювання та задовольнити потребу держави у бюджетних надходженнях [11, 12, 27, 29];

- зниження закорумпованості державних інституцій, зменшення витрат часу на оформлення податкової звітності, ведення документації [9, 15, 16]. За результатами проведеного в другому розділі аналізу нами зроблено висновок, що саме дані фактори здійснюють найбільший деструктивний вплив на конкурентоспроможність податкової системи України. Необхідність заповнення значної кількості документації, наявність суттєвих протиріч у нормативній базі, що підвищує витрати часу на ведення звітної документації, призводять до зменшення обсягів експортно-імпортних операцій в країні та зниження обсягів її зовнішньоекономічної діяльності;

- підвищення рівня економічного розвитку країни [17, 18, 19]. Податкова конкурентоспроможність країни є тим показником, що залежить як від показників, що безпосередньо характеризують ефективність податкової системи, так і від індикаторів, що здійснюють опосередкований вплив на її рівень. Підвищення загального рівня економічного розвитку країни дозволить покращити показники функціонування бізнесу, рівень матеріального добробуту населення, підвищити обсяги податкових надходжень до бюджету, покращити рівень інвестиційної привабливості країни і тим самим – підвищити загальну привабливість податкової системи України.

ВИСНОВКИ

В умовах значної диверсифікації видів економічної діяльності та широкого спектру операцій, що реалізуються в державі значно ускладнюються процеси прийняття виважених управлінських рішень економічними суб'єктами. Обґрунтування доцільності реалізації тієї чи іншої операції має базуватися на об'єктивних показниках, що окрім характеристики самої операції повинні враховувати і рівень сприятливості економічного середовища в країні в цілому. Одним із показників, що дозволяє прийняти обґрунтовані управлінські рішення є податкова конкурентоспроможність країни, поняття якої на сьогодні є малодослідженим та неуніфікованим.

В роботі, за допомогою бібліометричного аналізу досліджено динаміку зміни кількості публікацій присвячених питанням податкової конкурентоспроможності за 1981-2019 рр. Зроблено висновок про поступове зростання зацікавленості з боку науковців в даних питаннях. Доведено, що найбільш активно дані питання почали досліджувалися починаючи із 2003 року. Однією з причин такої ситуації визначено світову економічну кризу, яка супроводжувалась значним зменшенням податкових надходжень до бюджетів і, як наслідок, активізацією питань щодо пошуку механізмів підвищення податкової конкурентоспроможності країн.

На основі узагальнення існуючого наукового доробку з питань податкової конкурентоспроможності, в роботі її запропоновано визначати як здатність країни створювати ефективну систему податкових інституцій здатних формувати конкурентні переваги у боротьбі за залучення інвестицій, переміщення баз оподаткування за рахунок формування сприятливого податкового середовища.

За результатами аналізу публікацій присвячених дослідженню податкової конкурентоспроможності були ідентифіковані та згруповані у 5 патернів (залежно від категорії) найбільш часто вживані ключові слова, що асоціюються з даним поняттям. Найчастіше поняття податкової конкурентоспроможності асоціюється з поняттями «податки», «економічний розвиток», «конкуренція», «витрати», «оподаткування».

В другому розділі проаналізовано основні тенденції функціонування податкової системи в Україні, проведено порівняльний аналіз вітчизняних та

міжнародних особливостей побудови системи оподаткування, визначено основні драйвери формування податкової конкурентоспроможності країни. За результатами дослідження зроблено висновок про те, що рівень податкової конкурентоспроможності країни залежить від низки факторів, основними з яких є рівень податкового навантаження, кількість податкових платежів, рівень економічної свободи, рівень фіскального здоров'я в країні.

На основі узагальнення методичних підходів до оцінювання рівня податкової конкурентоспроможності в роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання податкової конкурентоспроможності та здійснено розрахунок її рівня в Україні.

У третьому розділі здійснено прогнозування основних показників формування податкової конкурентоспроможності країни та визначено організаційно-економічний інструментарій підвищення її рівня. Реалізація даних заходів вимагає імплементації низки змін до нормативно-правових актів, приведення їх у відповідність одне одному, удосконалення інституційної складової державної податкової політики з точки зору підвищення ефективності роботи податкової органів, процедур фінансового моніторингу та контролю за повнотою нарахування та сплати податків.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Boiko, A., Samusevych, I. The role of tax competition between the countries of the world and the features of determining the main tax competitors of Ukraine among the European countries. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2017. 1(1). P. 72-79.
2. Doing Business – 2020: Economy Rankings. World Bank Group. URL: <http://www.doingbusiness.org/>
3. Eddassi H. Fiscal Regime and Tax Policy in Resource-Rich Countries In The Process Of Globalization: Literature Review. *SocioEconomic Challenges*. 2020. №4(2). P. 67-77. [https://doi.org/10.21272/sec.4\(2\).67-77.2020](https://doi.org/10.21272/sec.4(2).67-77.2020).
4. Genschel, P., & Schwarz, P. Tax Competition: A Literature Review. *Socio-Economic Review*, 2011. 9. P. 339-370. doi:10.1093/ser/mwr004
5. Global Foreign Direct Investments Country Attractiveness Index. URL: <http://www.fdiattractiveness.com/ranking-history/>
6. Human Development Reports. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>
7. Index Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/>
8. International Tax Competitiveness Index. URL : <https://taxfoundation.org/publications/international-tax-competitiveness-index/>
9. Kordos M. British-Slovak Foreign Trade Relations: Consequences of Brexit. *Marketing and Management of Innovations*, 2019. 3. P. 341-353. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-26>
10. Mazurenko O., Tiutiunyk I. The International Tax Competitiveness: Bibliometric Analysis. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2021. №5(1). P. 126-138. [https://doi.org/10.21272/fmir.5\(1\).126-138.2021](https://doi.org/10.21272/fmir.5(1).126-138.2021)
11. Miller A. D. Current Mining Taxation Policy Implemented by both Mongolia and Kazakhstan: The Development Comparatives between Ulaanbaatar and Astana. *Business Ethics and Leadership*, 2019. №3(2). P. 39-52. [http://doi.org/10.21272/bel.3\(2\).39-52.2019](http://doi.org/10.21272/bel.3(2).39-52.2019).
12. Mukherjee, S. (2018). Cross Country Tax Competition and its Impact on Multinational Corporations – a Theoretical Re-examination. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(1), 97-104.
13. PricewaterhouseCoopers. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/thematic-reports/paying-taxes-2019>

14. The Global Competitiveness Report. URL: <https://www.heritage.org/index/>
15. Tiutiunyk I. V., Humenna Yu. G. Financing of eco-oriented Projects: theory and practice. Managing economic growth: marketing, management, and innovations. Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement, 2016. P. 428-440.
16. Безпалько І. Р. Аналіз конкурентоспроможності податкової системи України в сучасних глобалізаційних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/26.pdf
17. Грінько А. П., Бочуля Т. В., Волошенюк І. Є. Концептуальні напрями формування податкової політики в Україні. *Бізнес інформ*, 2017. №1. С. 205-211
18. Кононова О.Є., Шпатакова О.Л. Податкова політика: зміст, цілі та завдання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2016. Вип. 20. Ч. 1. С. 187-190.
19. Неізнана О. В., Овчаренко О. В., Гребенюк І. В. Податкова конкурентоспроможність як індикатор рівня добробуту населення. *Ефективна економіка*, 2019. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6883>
20. Офіційний сайт Державної казначейської служби України (2021). URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2021).
21. Офіційний сайт Державної служби статистики в Україні. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2021).
22. Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму <https://www.weforum.org/>
23. Офіційний сайт Міністерства фінансів України (2021). URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 01.06.2021).
24. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI Дата оновлення: 25.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.06.2021).
25. Самусевич Я. В. Концептуальні засади системи адміністрування податків в Україні. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*, 2014. №1(19). С. 48-51.
26. Самусевич Я. В. Розвиток науково-методичних підходів до розуміння сутності податкової конкуренції. *Вісник Української академії банківської справи*, 2013. №2(35). С. 32-36.

27. Тютюник І. В., Гуменна Ю. Г. Тінізація фінансових потоків економічних суб'єктів: вартісний аспект. *Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»*, 2018. Випуск 33. С. 208-212.
28. Тютюник І. В., Гуменна Ю. Г. Управління податковими розривами як перспективний напрям детінізації економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*, 2019. Вип. 12(40). С. 146-150.
29. Тютюник І. В., Решетняк Я. В. Фінансова децентралізація в Україні: можливості та загрози для забезпечення сталого розвитку територіальних громад. *Економіка та держава*, 2017. № 12. С. 43-47.